

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 341.33

Поповичук В.О.

Міжрегіональна академія управління персоналом

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ СИМВОЛІКИ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА, ЧЕРВОНОГО ПІВМІСЯЦЯ, ЧЕРВОНОГО КРИСТАЛА

Здійснено аналіз міжнародних стандартів закріплення правопорушень у сфері незаконного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала. Визначена позиція МКЧХ щодо правомірності використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала. Виділено види незаконного використання емблеми. Встановлено, що імітація є формою неправомірного використання емблеми. Проаналізовано заходи запобігання зловживання символікою Червоного Хреста. Досліджено практику закріплення відповідальності за незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала у національних законодавствах деяких країн.

Ключові слова: символіка Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, міжнародні стандарти закріплення правопорушень, кримінальна відповідальність.

Постановка проблеми. З часу прийняття символів Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала їх застосування регулярно зустрічається з труднощами, а самі вони є предметом постійних дискусій. Виходячи з того, що будь-яке використання розглядуваної символіки, несанкціоноване Женевськими конвенціями і Додатковими протоколами до них, є зловживанням, держави-учасниці, зобов'язалися прийняти кримінально-правові заходи, що дозволяють попереджати і припиняти випадки незаконного використання емблеми як у мирний, так і у воєнний час [1]. Водночас норми міжнародного права є неефективними без відповідного рівня їх імплементації та деталізації у національному законодавстві окремих держав. Гуманітарний, посередницький та миротворчий характер діяльності Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця потребує належного захисту у законодавстві України. Україною, виконуючи вказане зобов'язання, було доповнено Розділ XX «Злочини проти

миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» КК України ст. 445, якою передбачено кримінальну відповідальність за незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, крім випадків якщо це неправомірне використання може бути інкриміновано за ст. 435 КК України [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми міжнародних стандартів закріплення правопорушень у сфері незаконного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала є досить актуальними у світі. Що стосується України, то ці питання тим чи іншим чином досліджувалися такими науковцями, як: Б.М. Ашавський, Ф. Бюньон, Р.М. Валєєв, М.Л. Ентін, Г.І. Курдюков, Б.О. Куркін, П. Мателі, О.Н. Месхія, С.П. Погребняк, О.В. Поповичук, М.О. Ушаков, Н.М. Чепурнова, І.К. Шаова, Г.М. Анісімов, В.П. Базов, Ю.П. Дзюба, Е.Н. Трикоза, О.В. Шамара та інші.

Утім, недостатність вітчизняних теоретичних розробок щодо цієї тематики свідчать про необхідність її теоретичного дослідження та обґрунтування.

Так, основним призначенням новели кримінального законодавства України було притягнення до відповідальності за неправомірне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала як промислового знаку чи логотипу. Разом з тим, формулювання статті не дає чіткого уявлення про злочин, який нею передбачено.

Постановка завдання. Виокремлення складу злочину, передбаченого ст. 445 КК України, здійснюється на основі положень, сутність яких закріплено Законом України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні» від 8 липня 1999 р., Женевськими конвенціями про захист жертв війни від 12 серпня 1949 р. та Додатковими протоколами до них (Протокол I та Протокол II – від 8 червня 1977 р., Протокол III – від 8 грудня 2005 р.), Правилами по використанню емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця національними Товариствами, Резолюцією I, прийнятої на XXIX Міжнародній конференції Червоного Хреста і Червоного Півмісяця у 2006 р. [3]. Саме тому вбачається за необхідне дослідження міжнародної практики притягнення до відповідальності за незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала.

Виклад основного матеріалу дослідження. Позиція МКЧХ щодо правомірності використання символіки заснована на таких положеннях:

- назви та емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала захищені відповідно до норм міжнародного права і держави зобов'язані конкретизувати такий захист у національному законодавстві;

- національним законодавством повинно бути визначено: осіб, які мають право використання назви і емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, у тому числі умови зловживання такими правами;

- загальні підстави визнання використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала незаконними; та ін.

Держави зобов'язані передбачити у внутрішньому законодавстві вжиття заходів, спрямованих на запобігання, припинення та покарання всіх випадків неправомірного використання емблем, як у мирний час, так і у ситуаціях збройного конфлікту. Такі заходи можуть вира-

жатися у застосуванні кримінальних, адміністративних чи дисциплінарних санкцій. Включення відповідних норм у національне законодавство та практику можуть приймати різні форми. У деяких державах може бути достатньо спеціального автономного законодавства, яким врегульовано порядок використання символіки Червоного хреста та накладення санкцій у випадку його порушення. В інших державах норми відповідальності повинні бути включеними у внутрішні правові документи (у тому числі, у кримінальні або адміністративні кодекси, закони про товарні знаки тощо). Крім того, може виникнути необхідність включення положень про використання та захист цих емблем у військові статuti і постанови.

Консультативною службою МКЧХ з міжнародного гуманітарного права розроблено «Типовий закон щодо використання та захисту емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця і Червоного Кристала», а також «Закон Женевських конвенцій», яким запроваджено відповідні положення про призначення покарань за зловживання. Ці типові закони було запропоновано на розгляд державам [4].

Першою та єдиною вдалою спробою використовувати емблему Червоного Хреста для продажу товарів, не пов'язаного з гуманітарною та благодійною діяльністю є діяльність американської компанії Johnson & Johnson. Так, у ст. 9 проекту угоди, підготовленої Міжнародним Комітетом для конференції 1863 р. було прийнято використовувати єдиний символ – емблему з зображенням Червоного Хреста. Згодом, компанією Johnson & Johnson було зареєстроване право на ексклюзивне використання зображення Червоного Хреста для продажу окремих товарів. У 1905 р. Конгресом США заборонено використовувати символ Червоного Хреста будь-якими організаціями, крім організацій Червоного Хреста. У свою чергу, оскільки компанією Johnson & Johnson зареєстровано свою емблему раніше, то для неї зроблено виняток [5].

Як зазначає Д.А. Гаврилов, спеціальним видом недобросовісної конкуренції є дії, спрямовані на виникнення переплітання, шляхом використання позначень, яких не призначено для індивідуалізації певного товару, але які персоніфікують певне, у тому числі, соціально значуще явище. Даний прояв недобросовісної конкуренції підлягає безумовній забороні («per se»). Автор дійшов висновку, що неправомірне використання символіки Червоного

Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала саме по собі містить всі ознаки недобросовісної конкуренції і підлягає безумовній забороні, оскільки наявність правових наслідків від таких дій у вигляді отримання переваг у підприємницькій діяльності та можливої шкоди конкурентам впливає з самого факту неправомірного використання таких позначень [6].

Поль Мателі при дослідженні торгових знаків виокремлює групу знаків, за несанкціоноване використання яких наступає відповідальність. У цю групу входять: емблеми держав, офіційні знаки контролю та гарантій, емблем міжнародних організацій. Теоретик обґрунтовує свою точку зору Паризькою конвенцією про охорону промислової власності [7, с. 7].

Позиціонування незаконного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала як порушення прав інтелектуальної власності міжнародної організації пов'язано зі зростанням ролі міжнародних організацій у сучасному світі та поширенням тенденцій комерціалізації, тобто перетворення чого-небудь у можливе джерело прибутку. Загальноприйнятим є розрізнення об'єктів авторського права та суміжних прав, об'єктів промислової власності, а також засобів індивідуалізації продукції, робіт та послуг (знаки для товарів та послуг, комерційні найменування та географічні зазначення) [8, с. 17].

Позиція МКЧХ щодо використання власної символіки однозначна: будь-яке використання емблеми, яке чітко не передбачено у міжнародному гуманітарному праві, є її незаконним використанням.

Крім того, виділено такі види незаконного використання емблеми:

- імітація, коли використовується знак, який через його форми і (або) колір можна сплутати з емблемою;

- незаконне привласнення права використовувати емблему: мова йде про використання емблеми організаціями або особами, які не мають на це права (комерційні підприємства, аптеки, лікарі, які займаються приватною практикою, неурядові організації, приватні особи тощо); до цього ж виду незаконного використання емблеми відносяться випадки, коли особи, які зазвичай мають право на її використання, використовують цю емблему, порушуючи положення Женевських конвенцій і протоколів до них;

- віроломство, яке полягає у використанні емблеми у період конфлікту з метою захистити комба-

тантів або військово обладнання; віроломне використання емблеми може розглядатися як серйозне порушення міжнародного гуманітарного права, тобто як військовий злочин.

Незаконне використання емблеми як розпізнавального знаку завдає шкоди її престижу в очах громадськості, і веде до ослаблення її захисної функції у воєнний час [1].

Імітація є формою зловживання використанням емблем, але при встановленні цієї форми порушення міжнародного гуманітарного права, необхідно орієнтуватися на критерій наявності ризику плутанини у суспільній свідомості між цим знаком і символами Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала. Майже від самого початку появи емблем було очевидним, що зловживання, у тому числі використання емблем як торговельних знаків, є суттєвою загрозою. Статтями 23 та 27 Женевської конвенції 1906 р. суворо заборонено несанкціоноване використання емблеми відповідно до міжнародного права. Однак після прийняття цієї заборони, комерційні компанії почали використовувати знаки, які не могли бути названі червоним хрестом, але складалося враження, що вони були ними.

Як наслідок, ст. 24 і 28 Женевської конвенції 1929 р. було заборонено імітацію емблеми – заборонено несанкціоноване використання не лише оригінальної емблеми, а й кожного знаку або назви, що являє собою її імітацію.

Імітація є формою неправомірного використання емблеми та опосередковує такі положення:

- використання знаку або позначення, що у силу своєї форми і/або кольору, назви, може бути сплутано з емблемою або найменуванням (наприклад, червоний кінь або жовтий хрест не складе імітацій, бо при проектуванні кінь і жовтий колір занадто далеко від дизайну і червоного кольору емблеми, натомість оранжевий хрест або фіолетовий півмісяць можуть являти собою імітацію емблеми);

- поширеними способами імітації емблеми є: Червоний Хрест з фігурою або з іншим накладеним хрестом; хрест, якого нанесено контурами або частково покрито у червоний колір; фони різних кольорів; хрест наполовину червоний і наполовину білий. Вказана заборона відноситься і до імітації найменувань, наприклад, «bed cross» чи «hex crystal»;

- критерієм, на основі якого вирішується чи є символ чи найменування імітацією – ризик плутанини у суспільній свідомості;

- використання емблем, яке суперечить закону та використання імітації емблеми – є незаконним.

Однак у разі виникнення сумнівів щодо того, чи є знак імітацією чи ні, державні органи (яких слід розуміти у широкому сенсі, включаючи не лише органи виконавчої влади, а й суди, або інші державні органи) можуть нести відповідальність за прийняття необхідних заходів щодо протидії, запобігання та припинення неправомірного використання емблеми [4].

Уставом МКЧХ закріплено, що емблемою є Червоний Хрест на білому тлі, а девізом – «*Inter arma caritas*» («Милосердя на полі бою»). Він також відповідає девізу «*Per humanitatem ad pacem*» («Через гуманізм до миру») [9]. Етичними принципами, якими МКЧХ керується у своїх відносинах з приватним сектором визначено, що одним з основ таких відносин є принцип незалежності. Відповідно до цього принципу угода між МКЧХ та компанією ні в якому разі не повинна означати, що МКЧХ буде надавати підтримку компанії, її продукції, політиці чи послугам. Встановлюючи партнерство з компанією, МКЧХ нікому не може надавати «ексклюзивного» офіційного статусу. Крім того, «логотип» МКЧХ не є торговою маркою, він не реєструється у цій якості і не підпадає під захист законодавства про товарні знаки. «Логотип» МКЧХ включає у себе емблему Червоного Хреста, що знаходиться під захистом міжнародного права (Женевських конвенцій). Важливо пам'ятати, що насамперед емблема є міжнародно-визнаним символом захисту під час збройного конфлікту. Кожна складова частина Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця несе зобов'язання щодо збереження унікальної захисної сили емблеми. Будь-які угоди, що укладаються з компаніями, повинні відповідати вимогам «Правил по використанню емблеми Червоного Хреста або Червоного Півмісяця».

Корпоративні угоди, що дають право компанії використовувати назву МКЧХ або його «логотип», повинні укладатися у письмовій формі з чітким визначенням ролі і відповідальності кожної зі сторін. Подібні угоди повинні містити положення про закінчення дії договору для кожної зі сторін. МКЧХ завжди залишає за собою право негайно вийти з партнерських відносин при отриманні свідчень того, що корпоративний партнер більше не відповідає етичним критеріям.

З метою реалізації розглянутих вище принципів при Генеральному директорі МКЧХ було створено Підрозділ корпоративного партнерства. Прийняття рішень відбувається після оцінки того, наскільки політика і практика компанії відповідають критеріям МКЧХ. У виняткових випадках,

коли Підрозділ корпоративного партнерства не у змозі дати остаточні рекомендації, для прийняття остаточного рішення питання виноситься на розгляд Ради Асамблеї МКЧХ. У разі довгострокових партнерських відносин, або якщо щодо корпоративного партнера виявлено нові важливі обставини, які необхідно взяти до уваги (наприклад, злиття або приєднання), відносини повинні бути переглянуті, щоб оцінити, чи продовжує корпоративний партнер відповідати критеріям, і чи немає потреби припинити з ним відносини [10].

Важливо звернути увагу на ст. 23 Правил використання емблеми Червоного Хреста або Червоного Півмісяця, відповідно до якої Національне товариство може використовувати емблему для підтримки кампаній і заходів, щоб зробити свою діяльність загальновідомою, поширити знання про міжнародне гуманітарне право і про основні принципи Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, або для збору коштів на визначені цілі. Вказане використання ні в якому разі не повинно розцінюватися як захист міжнародним гуманітарним правом чи як членство у Міжнародному русі Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.

Національне товариство, яке співпрацює з комерційною компанією або іншою організацією з метою залучення коштів, можливе за умови, що виконуються такі вимоги:

- відсутність плутанини у свідомості громадськості між діяльністю компанії або якості її продукції та зображення емблеми;
- збереження контролю над всією кампанією, зокрема вибір об'єктів, на яких відображатиметься емблема та форма, розмір такого маркування;
- комерційна компанія повинна бути, як правило, обмеженою у часі і географічному районі;
- комерційна компанія ні в якому разі не може займатися діяльністю, що суперечать цілям і принципам Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, або що може бути сприйнято громадськістю як така;
- національне товариство залишає за собою право скасувати контракт з компанією, якщо її діяльність підриває престиж емблеми тощо.

Національне товариство може дозволити комерційним компаніям або іншим організаціям згадати в їх рекламних матеріалах про пожертву або інший внесок у роботу Національного товариства. Така згадка також може бути дозволеною на продукції, виручка від продажу якої повинна бути передана у повному обсязі або частково Наці-

ональному Товариству. Крім того, Національне товариство повинно уважно стежити за манерою, в якій описано допомогу у рекламному матеріалі або на продуктах. Національне товариство повинно гарантувати, що умови, які регулюють використання емблеми є невіддільною частиною його контракту з компанією, і що умисне порушення цих умов дає право розірвати договір з негайним набранням чинності, без настання відповідальності щодо компенсації [11].

При дослідженні цілей та заходів, спрямованих міжнародною спільнотою для забезпечення правомірного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, заслуговує на увагу модельний закон СНГ 2009 р. «Про використання і захист емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та найменувань «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць», «Червоний Кристал», розпізнавальних сигналів, що служать для розпізнавання медичних формувань і санітарно-транспортних засобів».

Статтею 10 вказаного модельного акту визначено сутність зловживання емблемами, найменуваннями та розпізнавальними сигналами та суб'єктів відповідальності. Зокрема, це:

- особи, які навмисне і неправомірно вдалися до використання емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, найменування «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць», «Червоний Кристал», характерного сигналу або будь-якого знаку, назви або сигналу, які є їх імітацією або можуть бути помилково сприйняті за такі, як і мета такого використання;

- особи, які вдалися до використання емблеми або найменування на вивісках, плакатах, в оголошеннях, рекламних листах або комерційних документах або для маркування товарів чи упаковки, запропонували до продажу або випустили в обіг товари, марковані таким чином.

Щоб уникнути можливого змішування герба Швейцарії з емблемою Червоного Хреста, особи, які вдалися до використання білого хреста на червоному тлі, так само як і будь-якого іншого знаку, що являє його імітацію, як фабричного або товарного знаку або як їх основної частини з метою, що суперечить звичаям ділового обороту, або в умовах, які можуть зачепити національні почуття громадян Швейцарії, несуть відповідальність відповідно до національного законодавства.

Крім того, вказаним нормативним актом запропоновано заходи запобігання зловживання символікою Червоного Хреста. Так, виконавчі органи

державної влади можуть накласти арешт на об'єкти і майно, марковані з порушенням; вимагати зняття емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, слів «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць», «Червоний Кристал» за кошти особи, яка вдалася до неправомірного їх використання; розпорядитися про знищення обладнання для відтворення цих емблем або слів [12].

Практика закріплення відповідальності за незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала у національних законодавствах різняться.

У США у 1910 р. було прийнято «Criminal Statute», яким визначено, що винними у вчиненні кримінального правопорушення є:

- особи, які носять або відображають знак Червоного Хреста або будь-яку символіку, яка імітує його іншими кольорами з метою шахрайського переконання, що така особа є членом або агентом Американського Національного Червоного Хреста;
- корпорації, асоціації чи особи, крім Американського національного Червоного Хреста і його належним чином уповноважених співробітників і агентів, у разі використання емблеми Червоного Хреста на білому тлі, або слів «Червоний Хрест» або «Женевський Хрест», комбінацію цих слів.

Відповідно до Закону США «Про військові злочини» (1996 р.), порушення Статті 23 (Р) Гаазьких Правил 1907 р. є військовими злочинами. У свою чергу, Законом США «Про військові комісії» (2006 р.) внесено зміни до Кодексу Сполучених Штатів – виокремлено злочини, які підсудні військовим комісіям. До таких злочинів віднесено незаконне використання відмітних емблем. Відповідно, будь-які особи, що навмисно використовують відмітні емблеми, яких визнано відповідно до законодавства війни у військових цілях у визначеному порядку, підлягають покаранню.

У 2009 р. було доповнено Главу 47А Закону США «Про військові комісії» положенням, що вказані злочини будуть підсудні воєнним комісіям у будь-який час без обмежень. Серед них чільне місце займає незаконне використання відмінних емблем [13].

Протилежним є підхід до захисту символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала у Республіці Узбекистан. Статтею 14 Закону Республіки Узбекистан «Про використання і захист емблем Червоного Півмісяця і Червоного Хреста» встановлено заборону використання емблем Червоного Півмісяця і Червоного Хреста, розпізнавальних сигналів, найменувань

«Червоний Півмісяць» і «Червоний Хрест» або знаків і найменувань, які являють наслідування їм, у комерційній діяльності, а також їх віроломне використання у період збройних конфліктів [14].

Вид та міру відповідальності за незаконне використання емблем Червоного Півмісяця і Червоного Хреста визначено у ст. 203 Кодексу Республіки Узбекистан про адміністративну відповідальність. Відповідно, вказане порушення тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох, а на посадових осіб – від трьох до п'яти мінімальних розмірів заробітної плати [15].

Окремими державами встановлено і адміністративну, і кримінальну відповідальність за неправомірне використання символіки. Наприклад, відповідно до ст. 385 Кримінального кодексу Республіки Білорусь незаконне користування емблемою або найменуванням Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, вчинене протягом року після накладення адміністративного стягнення за таке ж порушення, – карається штрафом або виправними роботами на строк до одного року. Вказаний злочин поміщено у Розділ XIII «Злочини проти держави і порядку здійснення влади та управління» [16]. Разом з тим, Кодексом Республіки Білорусь про адміністративні правопорушення виокремлено адміністративні правопорушення проти управління, серед яких пункт 23.40 – це незаконне користування емблемою або найменуванням Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, за яке передбачено відповідальність у вигляді штрафу [17].

В Японії у 1947 р. було прийнято закон «Про Емблему», яким передбачено, що емблема Червоного Хреста (та її еквівалент) не можуть бути використаними без дозволу. Той, хто порушує це положення, може бути засуджений до позбавлення волі.

Статтею 157 закону Японії «Про цивільний захист» (2004 р.) встановлено, що жодна особа не може ганьбити емблему Червоного Хреста, як при збройному нападі, так і у будь-яких ситуаціях, протиправно використовувати розпізнавальний сигнал. Особу, яка вчинила вказані проступки, може бути притягнуто до відповідальності у вигляді 6 місяців ув'язнення або штраф у розмірі не більшому, ніж 300 000 єн [13].

Шведським законодавством передбачено, що емблему Червоного Хреста, що складається з Червоного Хреста на білому тлі, найменування «Червоний Хрест» або «Женевський Хрест» не може бути використано інакше, як для позначення військово-медичних послуг, військового духовного

персоналу. Міжнародні організації Червоного Хреста мають право використовувати розпізнавальну емблему і назву. Те ж саме сточується іноземних національних асоціацій, які у своїй власній державі мають право публічно використовувати емблему або найменування. Відмітний знак може бути використано з дозволу уряду як розпізнавальний знак для цивільних медичних формувань у воєнний час, і для рятувальних служб.

Кримінальним кодексом Швеції визначено зловживання символікою Червоного Хреста злочином проти міжнародного права.

Швейцарським законом «Про емблему» встановлено, що емблема Червоного Хреста на білому тлі і слова «Червоний Хрест» або «Хрест Женеви» повинна, за винятком випадків, передбачених у наступних статтях, використовуватися, будь то у мирний час або під час війни, тільки для позначення персоналу і формувань, які захищені Женевськими конвенціями, що включає персонал, підрозділи, транспорт, установи і матеріал медичної служби збройних сил, у тому числі, добровільної санітарної допомоги швейцарського Червоного Хреста, а також капеланів, прикріплених до збройних сил.

Особи, які умисно порушили положення вказаної норми, здійснили використання емблеми Червоного Хреста на білому тлі, або слів «Червоний Хрест» чи «Хрест Женеви», або будь-який інший знак чи слово, що здатне створити плутанину – повинні бути покарані позбавленням волі або штрафом у розмірі до 10 000 швейцарських франків. У менш серйозних випадках, або якщо дана особа діяла з недбалості суддя може винести покарання у вигляді позбавлення волі чи штраф у розмірі до 1000 швейцарських франків [13].

У Російській Федерації Модельний Кримінальний кодекс, прийнятий у 1996 р., покликаний посилювати й уніфікувати кримінальну відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права. Модельний закон «Про використання та захисту емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця, найменувань «Червоний Хрест» і «Червоний Півмісяць», розпізнавальних сигналів, що служать для розпізнавання медичних формувань і санітарно-транспортних засобів» містить комплекс заходів щодо посилення захисту прав медичного персоналу. Важливим є той факт, що з 2006 р. у СНД йде процес обговорення пропозицій щодо розробки проекту Модельного закону «Про безвісти зниклих», що допоможе вирішенню на території СНД проблем осіб, зниклих безвісти, і питань,

пов'язаних з їхніми сім'ями. З прийняттям цього модельного закону національне законодавство тієї чи іншої держави-члена СНД буде відповідати міжнародним зобов'язанням, взятим на себе цією державою [18].

Висновки. Резюмуючи викладене, слід акцентувати увагу на тому, що символіка Червоного Хреста, Червоного Півмісяця і Червоного Кристала є символами, які розпізнаються та знаходяться під захистом міжнародного гуманітарного права. Запровадження національних заходів, спря-

мованих на дотримання законного їх використання є важливим фактором підтримки неупередженості та нейтральності, пов'язаної з наданням гуманітарної допомоги. Невжиття державою відповідних заходів може призвести до зловживань у використанні емблеми та зменшить рівень поваги до неї. Слід також мати на увазі, що нездатність органів влади присікти зловживання символікою Червоного Хреста, Червоного Півмісяця і Червоного Кристала у мирний час спростить зловживання ними під час збройного конфлікту.

Список літератури:

1. Незаконное использование эмблемы. URL: <https://www.icrc.org/rus/resources/documents/misc/6njg7c.htm>
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Офіційний вісник України. 2001. № 21. Ст. 1.
3. Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні: Закон України від 08.07.1999 р. № 862-XIV. Офіційний вісник України. 1999. № 32. Ст. 36.
4. Study on Operational and Commercial and other Non-operational Issues Involving the Use of the Emblems. Document prepared by The International Committee of the Red Cross in consultation with the International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies and National Societies. Geneva, October 2009. P. 191.
5. Франсуа Бюньон Красный Крест, Красный Полумесяц, Красный Кристалл. 100 с. URL: <https://www.icrc.org/rus/assets/files/other/kr.pdf>
6. Гаврилов Д.А. Правовая защита от недобросовестной конкуренции в сфере исключительных прав на средства индивидуализации и иные объекты промышленной собственности: монография. М.: Норма, НИЦ ИНФРА-М, 2014. 192 с.
7. Поль Матели. Новое французское законодательство по товарным знакам / Общая редакция и предисловие к.ю.н. А.Н. Григорьев; перевод с французского к.ю.н. В.И. Еременко; НПИЦентр. Книга 1. Душанбе, 1998. 154 с. С. 7.
8. Дроб'язко В.С., Дроб'язко Р.В. Право інтелектуальної власності: навч. посібник. К.: Юрінком Інтер, 2004. 512 с. 17.
9. Устав Международного Комитета Красного Креста от 24 июня 1998 г. URL: <https://www.icrc.org/rus/resources/documents/misc/icrc-statutes-240698.htm>.
10. Етичні принципи, яким МККК користується у взаємовідносинах з приватним сектором. URL: <https://www.icrc.org/rus/resources/documents/misc/private-sector-icrc-230106.htm>
11. Regulations on the use of the Emblem of the Red Cross or the Red Crescent by the National Societies. Adopted by the 20th Red Cross and Red Crescent International Conference (Vienna, 1965) and revised by the Council of Delegates (Budapest, 1991). URL: <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/57jmbg.htm>.
12. Модельний закон про використання і захист емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного [...]: Міжнародний документ від 03.12.2009 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_066.
13. Rule 59. Improper Use of the Distinctive Emblems of the Geneva Conventions. URL: https://www.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule59
14. Про використання і захист емблем Червоного Півмісяця і Червоного Хреста: Закон Республіки Узбекистан. URL: http://www.lex.uz/Pages/GetAct.aspx?lact_id=166632
15. Кодекс Республики Узбекистан об административной ответственности. URL: http://www.eurasiangroup.org/files/MERs%20-%20ENG/Uzbekistan/Kodeks_RUz._Ob_administrativnoj_otvetstvennosti.pdf
16. Уголовный кодекс Республики Беларусь. URL: <http://pravo.kulichki.com/vip/uk/00000001.htm>
17. Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях от 21.04.2003 № 194-3 (ред. от 15.07.2010). URL: http://www.mingas.by/download_files/nordoc/kodeks_respubliki_bielarus_ob_administrativnyh_pravonarusheniyah.pdf.
18. Проблемы прав человека в процессе имплементации норм международного гуманитарного права в национальные законодательства. URL: http://www.rusnauka.com/4_SND_2009/Pravo/39657.doc.htm

**МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ЗАКРЕПЛЕНИЯ ПРАВОНАРУШЕНИЙ
В СФЕРЕ НЕЗАКОННОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СИМВОЛИКИ КРАСНОГО КРЕСТА,
КРАСНОГО ПОЛУМЕСЯЦА, КРАСНОГО КРИСТАЛЛА**

Осуществлен анализ международных стандартов закрепления правонарушений в сфере незаконного использования символики Красного Креста, Красного Полумесяца, Красного Кристалла. Определена позиция МККК о правомерности использования символики Красного Креста, Красного Полумесяца, Красного Кристалла. Выделены виды незаконного использования эмблемы. Установлено, что имитация является формой неправомерного использования эмблемы. Проанализированы меры предотвращения злоупотребления символикой Красного Креста. Исследована практика закрепления ответственности за незаконное использование символики Красного Креста, Красного Полумесяца, Красного Кристалла в национальных законодательствах некоторых стран.

Ключевые слова: *символика Красного Креста, Красного Полумесяца, Красного Кристалла, международные стандарты закрепления правонарушений, уголовная ответственность.*

**INTERNATIONAL STANDARDS FOR CONSOLIDATING OFFENSES
IN THE AREA OF ILLEGAL USE OF THE SYMBOLISM OF THE RED CROSS,
RED CRESCENT, RED CRYSTAL**

The analysis of international standards of securing of offenses in the sphere of illegal use of symbols of the Red Cross, Red Crescent, Red Crystal. The position of the ICRC on the legality of the use of the symbols of the Red Cross, Red Crescent, Red Crystal is defined. The types of illegal use of the emblem have been identified. It has been established that imitation is a form of misuse of the emblem. Measures to prevent abuse of the symbolism of the Red Cross have been analyzed. The practice of securing responsibility for the illegal use of the symbols of the Red Cross, Red Crescent, Red Crystal in the national legislation of some countries has been investigated.

Key words: *symbols of the Red Cross, Red Crescent, Red Crystal, international standards for securing offenses, criminal liability.*